

שיעורי הגר"א עוזר שליט"א

בענין:

משכן שילה

- ק"נ -

נמסר בשבת קודש פרשת תרומה ה'תש"ע

נכתב בידי הרב יוסף בן ארזה שליט"א

לקבלת השיעורים באימייל יש לכתוב בקשה לכתובת:
timnal@zahav.co.il

משכן שילה

[בחירה ו'קדושה' במקום המקדש, לענין איסור ממות ומצות מורא]

א כתב הרמב"ם ז"ל ריש הלכות בית הבחירה: 'מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר 'ועשו לי מקדש'. וברישי הלכות מלכים כתב: 'שלש מצוות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך וכו' ולהכרית זרעו של עמלק וכו' ולבנות בית הבחירה שנאמר 'לשכנו תדרשו ובאת שמה'. וכבר עמד הלחם-משנה (בהל' מלכים) מדוע שינה הרמב"ם טעמו והביא בהלכות מלכים מקרא אחר למצות בניית בית הבחירה. אכן יש לבאר עוד מה שכתב שם ששלש מצוות אלו נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ (ומקורו בברייתא בסנהדרין כ:), והלא במצות 'ועשו לי מקדש' נצטוו עוד במדבר וקיימוה שם בהקמת המשכן. וכן קשה מהמשך דברי הרמב"ם (עפ"י הגמרא שם) 'מינוי מלך קודם למלחמת עמלק וכו' והכרתת זרע עמלק קודמת לבנין הבית שנאמר ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וגו' - והלא מצות עשיית מקדש קדמה בציווי ובמעשה לשתי המצוות האחרות.

אכן נראה ששני ציוויים המה: מצות עשיית מקדש לה', ובניית בית הבחירה במקום המסויים אשר יבחר ה'. והם שני ענינים חלוקים. ובאור הדברים עפ"י מה שכתב הגרי"ז (במכתב שבסוף ספרו, דף פא) להבחין בין דין 'קדושה' ל'בחירה', דהנה נחלקו תנאים (בעדיות חו, ו) אם קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא שעל כן מקריבים אעפ"י שאין בית - כדברי רבי יהושע, או קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא ואין מקריבים אלא כשהבית בנוי, כדעת רבי אליעזר (וכבאור הגמרא בשבועות טז. ועוד). ועוד תנן (בזבחים קיב:) משבאו לירושלם נאסרו הבמות ושוב לא הותרו [אף לאחר חורבן הבית]. ודעת רבנו חיים כהן (בתוס' מגילה י. ועוד - דלא כרש"י זבחים קיט.) שמשנה זו אתיא ככולי עלמא, דאף למ"ד קדושה ראשונה בטלה כשנחרב הבית - הבמות לא הותרו. וביאר הגרי"ז כי אף שקדושת המקדש בטלה אבל בחירת המקום היתה לעד וכדכתיב 'זאת מנוחת עדי עד', ונקט הר' חיים שאיסור הבמות אינו תלוי בקדושת המקדש אלא בבחירת המקום הלכך הבמות אסורות לעולם כי בחירת המקום לא בטלה, אף לאחר שבטלה הקדושה.

ובזה ביאר הגרי"ז מה שאמרו בגמרא (זבחים כד.) שדוד קידש רצפת העזרה, והלא שלמה בנה את הבית ולא דוד (וכבר עמדו על כך התוס'), וכן מבואר במקום אחר ששלמה הוא שקידש את העזרה ואת המזבח (ע' זבחים ס: ורמב"ם בית הבחירה ו, יד) - אלא דקדושה לחוד ובחירה לחוד, כלומר אף דהקדושה בפועל היתה ע"י שלמה אבל בחירת בית עולמים היתה ע"י דוד עפ"י גד החוזה (ככתוב בסוף ספר שמואל ובהד"א א-כא-כב).^א

ועיקר הדבר שאיסור הבמות תלוי בבחירת המקום, כן עולה ממשטו של מקרא (ר"פ ראה) שנימק הטר הבמות ככניסתם לארץ בכך שעדיין

לא באו אל המנוחה ואל הנחלה ולא נבחר המקום אשר ישכן ה' שמו שם. וכן מתבאר מדברי המכלתא (ר"פ בא): עד שלא נבחרה ירושלים היתה כל ארץ ישראל כשרה למזבחות, משנבחרה ירושלים יצאת א"י שנאמר השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה, כי אם במקום אשר יבחר. עד שלא נבחר בית עולמים היתה ירושלים ראויה לשכינה, משנבחר בית עולמים יצאת ירושלים שנאמר כי בחר ה' בציון. ואומר זאת מנוחתי עדי עד וכו'. עד שלא נבחר אהרן היו כל ישראל כשרים לכהונה, משנבחר אהרן יצאו כל ישראל וכו'. עד שלא נבחר דוד היו כל ישראל כשרים למלכות, משנבחר דוד יצאו כל ישראל. הרי מפורש שהבחירה היא המוציאה את שאר המקומות מהקרבה [דומיא דבחירת דוד, דלא מיירי בחלות קידוש אלא בבחירה, והיא היא ממהותה של הבחירה, לסיימו ולהבדילו מכל השאר], והרי ה'בחירה' היא לעולם ועד.

ובן מדוקדק מאד בפירושו המשנה להרמב"ם (במגילה ט), שאיסור הבמות נובע מבחירת ירושלים. וכן מדוקדקת לשונו בהלכות יסודי התורה (ט, ג) 'כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב עולה בחוץ וירושלים נבחרת לכך והמקריב בחוץ חייב כרת'.

ויש להוסיף שבזה מתורצת שיטת הראב"ד, שפסק (בית הבחירה ו, יד) - דלא כהרמב"ם - קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא, ואעפ"י לענין מורא מקדש לא השיג על מה שכתב הרמב"ם (ז, ו) 'אעפ"י שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבניינו', ובפשוטו שתיקתו מורה שמסכים שמצות מורא מקדש בזמן הזה מדאורייתא [וזה דלא כהקריית-ספר שם, והמנ"ח (רנד) צדד בזה]. וכן לענין איסור הבמות, לא השיג הראב"ד על דברי הרמב"ם (שם א, ג) שנאסרו הבמות לעולם - ומבואר כסברת הר' חיים שאף אם הקדושה בטלה הבמות אסורות, והיינו משום בחירת המקום כאמור. וא"כ יש לומר שסובר הראב"ד שמצות מורא מקדש, שלא יכנס להר הבית במקלו או מגעלו וכו' (כמפורט במשנה ברכות נד וגמרא שם סא), בבחירת המקום תליא, ולכן היא נוהגת אף לאחר שבטלה קדושתו.

וסמך גדול לזה, מהמבואר באותה משנה שדין מורא מקדש נוהג בכל ההר, ופשט דברי הרמב"ם משמע שזהו מדאורייתא: [דלא כהמאירי (בברכות סא ויבמות ו) שהוא מדרבנן]. ובאור הדבר עפ"י הרמב"ם (ו, י) שמוסיפין על העזרה עד המקום שירצו מהר הבית, ודקדק האור-שמח (שם ובמילואים ובמש"ח בהפטרת תצוה) והוכיח מהמקראות שכל הר הבית ראוי לבנין הבית אבל לא מחוצה לו, וכדכתיב 'בהר ה' יראה', וכן 'תבאמו ותטעמו בהר נחלתך, מוכן לשבתך וגו' ותרגם אונקלוס: 'בטורא דאחסנתך אתר מתקן לבית שכנתך'. וכן אמרו במדרש (שמו"ר בא טו) 'אם אין אתה נותן לי בית המקדש ת"ק אמה על ת"ק אמה לא נתת לי כלום' והרי מדה זו היא מדת ההר כולו. וכן הביא האו"ש קרא ד'כי בחר ה' בציון' ופירש ש'ציון' הוא הר הבית.

ב ע' בשיעור צד, ד בענין מלכות בית דוד.

ג וכ"כ בשו"ת אבני"ז י"ד תנ"ד עפ"י משמעות הגמרא.

ד וכן פירש רש"י ביחזקאל (מח, ז) 'והיה מקדש ה' בתוכו' - הוא הר הבית, חמש מאות קנים על חמש מאות קנים.

א וע' במש"ח (הפטרת פקודי) שהשכינה שרויה במקום המקדש בתכלית ההעלם אף דבטל הקידוש דשלמה, דע"י קביעות מחשבתו של דוד בלב לבנות את הבית, קדושת הבית קיימת כשהיתה לעולמי עולמים בהעלם, בחינת המחשבה של דוד קדישא. והוא הטעם לאיסור ממות הגם דבטלה הקדושה הנגלית.

ובן מבואר בפירושו הרד"ק (מלכים-א ח, יג) על הפסוק 'בנה בניתי בית זבל לך מכוון לשבתך עולמים' כי גלגל ושילה נוב וגבעון לא היו לעולמים, כי לא היו המקום הנבחר אשר נאמר עליו אל המקום אשר יבחר ה', כי אם זה המקום שהוא הר המוריה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו עליו וקראו ה' יראה ואומר בהר ה' יראה, כי באותו ההר יראה לדורות, ודוד כשראה שנעתר שם וירדה שם על עולתו אש מן השמים ידע כי הוא המקום הנבחר. עכ"ד. הרי מפורש שאין מקום אחר נבחר זולת הר המוריה.

מעתה יש להקשות, הרי מצינו בספרי בכמה מקומות (ראה, תבוא) שדרשו לשון בחירה שבתורה על משכן שילה. וכן נקט הגר"ז (בספרו פר' ראה) עפ"י הספרי בכ"מ שגם בשילה היתה 'בחירה'. וכן משמע בסוגית הגמרא (בחגיגה ו) גבי חנה ושמאל, שהיתה מצות עליה לרגל בשילה, הרי שנתקיים שם 'שלוש פעמים בשנה יראה וגו' במקום אשר יבחר. והיאך יתיישב זה עם המבואר לעיל שאין 'בחירה' אלא במקום המקדש בירושלם.

איברא, ממקום שהבאנו להוכיח שאין בשילה 'בחירה', הרי מינה גם מוכח לאידך גיסא, שאין דין שילה כדין משכן שבמדבר, שעל כן מעלת שילה מתיחדת בפני עצמה לאחר מעלת 'הכניסנו לארץ ישראל', ומשמע שאף כי משכן שבמדבר איקרי מקדש (כדאמרין ריש עירובין), מ"מ מעלת בית המקדש מיוחדת יש בשילה שהיא באה רק לאחר הכניסה לארץ, אף כי קודם העמדת מלך ומחייט זרעו של עמלק, וגם בבניינו היה בו ענין ממוצע, בנין אבנים מלמטה ויריעות מלמעלה, שעל כן נקרא 'בית' ונקרא גם 'אהל' כנ"ל. וכל זה טעון גדר ובאור.

ועוד, מפירושו הרמב"ם למשנה בסוף זבחים משמע שהיות משכן שילה 'בית', הוא הגורם לאיסור הבמות בזמן שילה, דהנה על הא דתנן (ק"ב): באו לשילה נאסרו הבמות באו לנוב וגבעון הותרו הבמות באו לירושלים נאסרו הבמות, אמרו בבב"א (ק"ט). 'כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה' [היינו קרא המתיר הבמות בעברם את הירדן, כל י"ד שנה של כיבוש וחילוק] - מנוחה זו שילה [שנחו מכיבוש] נחלה זו ירושלם. ומזה משמע שהזמן שבין ה'מנוחה' ל'נחלה', שהיה המזבח בנוב וגבעון, הותרו הבמות. ומפרש הרמב"ם, מאחר ששילה היה 'בית' הבנוי בנין אבנים - הרי הוא 'מנוחה' לפי שנתיישבו ולא היתה שם נסיעה, וה' צוה שלא להקריב בבמות לכשתהיה שם 'מנוחה'. משא"כ בגלגל ובנוב וגבעון שלא היה שם בנין אלא הקימו את אהל מועד שנעשה במדבר, לא היתה 'מנוחה' ולכן הותרו אז הבמות. הרי שתולה איסור הבמות בבנין קבוע.

וברור שמקורו בפשט דברי המשנה שם: 'באו לשילה נאסרו הבמות ולא היה שם תקרה אלא בית אבנים בלבד מלמטן והיריעות מלמעלה והיא היתה מנוחה' - ומה בא התנא ללמדנו בתוך דין הבמות את צורת הבנין שהיה - אלא לאורויי טעמא אתא, שהואיל והיה שם בית אבנים מלמטה הרי היא 'מנוחה' ולכן הבמות נאסרו.

אלא שבתוספתא (סוף קרבנות) מבואר לכאורה טעם אחר לחילוק שבין שילה לנוב וגבעון; בזמן שהארון היה במקומו, כמו בשילה - נאסרו הבמות, אבל כשאינו במקומו, כגון בנוב ובגבעון שהארון נשבה על ידי הפלשתים - הותרו. וכך פירש המאירי (במגילה ט) כל סדר הדברים: במשכן שהיה הארון במקומו - נאסרו הבמות, בגלגל שיצא עמהם למלחמה - הותרו, בשילה חזר למקומו ונאסרו, ובנוב וגבעון שנשבה הותרו עד שבאו לירושלם והובא הארון למקומו. וע' גם רש"י סוטה (טו): דנוב וגבעון במות הויין ולא היה שם ארון - משמע דדין

ולפי האמור הרי הדברים מחוורים היטב, שהלא מקרא זה הובא במכלתא הנ"ל לענין בחירת בית עולמים - ומוכח שכל ההר [שהוא הקרוי 'ציון'] נבחר מקומו לשכינה, ועל כן קידוש העזרה אינו שייך אלא בגבולות ההר, כי רק הוא המקום הנבחר. ומובן אם כן שגם דין מורא מקדש - התלוי בבחירה ולא בקדושה בפועל כאמור - נוהג בהר כולו שהרי כל ההר הוא המקום הנבחר.

ואם כן הרי מתחווים בפשיטות דברי הרמב"ם הראשונים, שמצות עשיית מקדש לחוד והמצוה לבנותו במקום הנבחר לחוד; במדבר נצטוו במצות עשיית מקדש כדכתיב 'ועשו לי מקדש', וגם קיימה, אבל עדיין לא נבחר לו מקום מסויים שהרי היה הולך ממקום למקום, ורק לאחר הכניסה לארץ וירושה וישיבה נאמר 'כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם - לשכנו תדרשו ובאת שמה', הוא הכתוב שמביא הרמב"ם כמקור 'לבנות בית הבחירה'. ומצוה זו של הבניה במקום הנבחר, אינה נוהגת אלא לאחר העמדת מלך ומחייט זרעו של עמלק, ודיברנו בכל זה במקום אחר בתוספת דברים¹.

[הסתירות בענין 'בחירה' במשכן שילה; ענין הממוצע שבו בין משכן שבמדבר לבית המקדש; האם איסור במות תלוי במה שה'בית' בנוי או בכך שהארון במקומו]

ב) לאור הדברים נבוא עתה לענין גדר משכן שילה. הנה בספר שבלי הלקט גרס ב'כמה מעלות טובות' שבסדר ההגדה: 'אילו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית המקדש דינו, אילו בנה לנו את בית המקדש ולא בנה לנו את בית הבחירה דינו' [וכן בהמשך: 'על אחת כמה וכמה... שהכניסנו לא"י ובנה לנו את ביהמ"ק ובנה לנו את בית הבחירה']. ופירש ש'בית המקדש' הוא כינוי למשכן שילה, 'ואל תתמה על מה שקורא למשכן שילה בית המקדש - שכך אמרו חכמים בית של אבנים מלמטה ויריעות וקרשים' מלמעלה (משנה זבחים ק"ב: וכוונתו לדברי הגמרא (ק"ח). כתוב אחד אומר 'ותביאהו בית ה' שילה' וכתוב אחד אומר 'ויטש משכן שילה אהל שכן באדם' וכתוב 'וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר' - הא כיצד, לא היתה שם תקרה אלא אבנים מלמטן ויריעות מלמעלן, והיא היתה 'מנוחה'. ו'בית הבחירה' היינו בית עולמים שבנה שלמה, על שם 'אל המקום אשר יבחר ה'' שאין אחריה היתר לבמות. עד כאן דבריו.

הרי מבואר מדבריו כאמור לעיל, שענין הבחירה הוא בבית עולמים שבירושלים דוקא, והבחירה היא הגורמת איסור הבמות לעולם [מאחר והבחירה נצחית]. ושמענו עוד בדבריו שמשכן שילה הגם דאיקרי 'בית', 'בית הבחירה' לא איקרי, שלכן יש אחריה היתר במות כדתנן בזבחים שם, והיא המעלה המיוחדת של 'בנה לנו את בית הבחירה' שבירושלים על פני 'בנה לנו בית המקדש' שבשילה. והרי כן מוכרח לפי המבואר לעיל שמצות הבנין במקום אשר יבחר ה', אינה נוהגת אלא לאחר העמדת מלך ומחייט זרע עמלק, ואילו משכן שילה הוקם קודם לאלו, בימי יהושע.

¹ ה שיעור יח בענין קדושת הארץ והמקדש. [ויש לדון לפי האמור דלהראב"ד דבזה"ז בטלה קדושת המקדש, נהי דאיכא איסור במות, אבל בתוך ההר י"ל שאין איסור שהרי הוא המקום הנבחר. אך שמא כיון דאיכא בחירה גם על מקום המזבח כדהוכיח הגר"ז, שמא איסור במה תליא במקום המזבח].

² צ"ל בשי"ן שמאלית, והיינו קרסים. [ובגמרא הגירסה 'יריעות' לבד].

בית אם לאו. הרי מבואר מדבריו שאפילו לחכמים, כאשר אין מנורה או שלחן - הרי זה כ'אין בית', כי כן תבניתו וצביונו, עם הכלים המונחים בו.

ומתאים הדבר בשיטת הרמב"ם, שהביא כל דיני עשיית הכלים ותבניתם בהלכות בית הבחירה ולא בהלכות כלי המקדש - כי הם חלק מתבנית הבית.

ובן הוכיח הגר"ח מעשרה שלחנות ועשר מנורות שעשה שלמה, ולמ"ד (במנחות צט) אין כשרים לעריכה והדלקה אלא השלחן והמנורה שעשה משה. הרי שכל השאר לא היו משמשים לעבודה כלל וכל עשייתם לא היתה אלא להשלמת צורת הבית, שכן נמסר לדוד המלך עפ"י נביא.

והוסיף הגר"ח שגם העמדת הכלים במקומם המסוים, הוא משום צורת הבית. וכן מוכח מפירוש תלמיד ר' שמואל בר' שניאור ופירוש רבנו משולם בשקלים שם, שלר' מאיר גם מיקום הכלים המסויים מעכב.

ולא זו בלבד שהכלים העומדים במקומם מהוים חלק מצורת הבית, אלא נראה שאף היות הנרות דולקים והשלחן ערוך בלחם, גם זה נצרך לשלמות צורת הבית. והרי במקום שהוכיח הגר"ח מוכח כן, דהאיכא למ"ד במנחות שם שהיו מדליקים בשאר המנורות שעשה שלמה. ואמנם רש"י שם פירש שהיו מדליקים רק באחת מהן, אבל בילקוט שמעוני (מלכים קפה, מובא בחק נתן בשם מדרש תדשא, ובמש"ח תצוה - ושם פירש כן בדעת ר"א בן שמוע במנחות שם. וע' קר"א) איתא שהיו מדליקים בכל העשר שעשה שלמה. והלא ודאי למצות הדלקה די במנורה אחת, ומה ענין הדלקת השאר - ומוכח שמלבד המצוה המסוימת הנעשית בכלי, יש במנורות הדלוקות קיום דין בצורת הבית, אשר על כן מדליק את כולן.

והדברים מבוארים בפירוש בעלי התוס' על התורה (תרומה) שעמדו על מה שמנה הכתוב 'שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים' עם כל נדבות המשכן, והלא בעשיית המשכן עסקינן ולא בהקברת הקרבנות [שהרי לא הזכיר הכתוב נדבת חטים למנחות ובהמות להקרבה], ומה ענין שמן למאור ובשמים כאן. ופירשו כי כן דרך המלכים להיות הקטורת מקוטרת בבתיהם בכל עת והנרות דולקות תמיד אף בטרם באים אל הבית. הרי שהדלקת הנר יש בה קיום דין של עשיית המקדש, ובכלל נדבת חומרי המשכן עצמו היא.

ובן מבואר בפשוטם של המקראות, שהרי בכל חמשת הפרשיות העוסקות במשכן וכליו, מוזכרות עריכת הלחם והעלאת הנרות והקטרת הקטורת, עם עשיית הכלים עצמם, הבאתם והעמדתם - והיינו משום שהעלאת הנרות ועריכת הלחם מהוות חלק מצביון המשכן גופו, לא רק בתורת עבודה בתוכו.

ועוד יובן בזה היטב פשט הכתובים. דהנה הגר"ח אמר (מובא בחדושי הגר"י סו"פ אמור) שלכך נתן קודם את השלחן ואחר כך את המנורה, כי גדר מקומה של המנורה הוא 'נוכח השלחן' דוקא - לכן הקדים העמדת השלחן. ועוד הוסיף (בסטנסיל על הש"ס) בזה טעם למה בנו מזבח הנחושת קודם הכיור, והלא סידור המשכן כולו היה מהפנים כלפי חוץ והרי הכיור לפנים מן המזבח הוא - אלא שמקום הכיור הוא 'בין אהל מועד ובין המזבח', על כן היו צריכים ליתן את המזבח תחילה כדי שיינתן הכיור במקומו, כי כן עיקר הווייתו ומקומו, להיות בין אהל מועד למזבח. ולפי"ז יש לנו לדקדק בסדר המקראות המורים שמשוה רבינו נתן השלחן וערך עליו הלחם ורק אחר כך שם את המנורה נוכח השלחן - מה טעם עריכת הלחם קודמת להצבת הכלים עצמם, אך לפי האמור הרי מובן שעריכת הלחם גופא מהוה את צורת הבית ותבניתו,

הבמה תלוי במקום הארון, וכ"ה בתו"י יומא מד. [ויש סמך לטעם זה גם בתלמוד דידן (בזבחים קיט):] למ"ד 'מנוחה' ו'נחלה' שתייהן ירושלם, נקראת מנוחה על שם מנוחת הארון].

ובמשך חכמה (ראה) הביא דברי התוספתא, וחדש לפי"ז שגם בזמן שהיו בשילה, כאשר לא היה הארון שם - הותרו הבמות. ובה תירץ מה שהקשה לו אחד מלומדי למד ממעשה דבוכים שהקריבו בחוץ, וכן במעשה דפילגש בגבעה. והראה נפלאות מסדר המקראות שבאותם שני זמנים לא היה הארון במקומו, ושפיר הותר להם להקריב בבמה.

ואם כן יש לתמוה על הרמב"ם שלא הזכיר מאומה מענין הארון ותלה הכל בבנין אבנים. אכן נראה מקור לשיטתו מדקדוק לשון הירושלמי במגילה (א, יב) 'ר' ייסא בשם רבי יוחנן: זה סימן, כל שהארון בפנים הבמות אסורים, יצא - הבמות מותרות'. ודייק שאינו אלא 'סימן' בלבד אבל אין זו הסיבה לדין. ואמנם הירושלמי שם מסופק כשיצא הארון ממקומו לזמן, ולפירוש הפני-משה נפשט הדבר לאסור. והוא מתאים לשיטת הרמב"ם שאין הארון מהוה סיבה להתר הבמות ולאיסורן אלא סימן גרידא, ולא ישתנה הדין מפני יציאתו. ואמנם המש"ח כבר העיר על דבריו מהירושלמי ומפרש שיש חילוק אם יצא ונקבע לו מקום אחר או כשלא נקבע, שרק בזה אוסר הירושלמי. וכן נראה שנקט המאירי בסוטה הנ"ל שמנוחת הארון מהוה סיבה לדין, אבל מהרמב"ם משמע שאינו אלא סימן, ואילו הסיבה תלויה בבנין קבוע, וחילו מדקדוק לשון המשנה ומפשט לשון הירושלמי כאמור. [וקושיות המש"ח כיצד הקריבו בחוץ, י"ל להרמב"ם דהוראת שעה היתה, וכמו שאמרו בגמרא (זבחים קיט) לענין מנוח] ומכל מקום צ"ב מה ענין סימן זה.

[בגדרי מצות עשיית כלי המקדש והצבתם בתוכו]

ג) ולבאר הענין יש להקדים ולבאר גדר מצות עשיית ארון העדות והנחתו במקדש. הנה הרמב"ם מנה מצות עשה אחת לבית ולכלים (ריש הל' בית הבחירה ובספר המצוות עשה כ). והרמב"ן (עשה לג) השיג ונקט שעשיית הכלים מצוה לעצמה. ופירש הגר"ח (בסטנסיל) שיטת הרמב"ם, שכלי המקדש מלבד מה שהם משמשי עבודה הרי הם מהוים חלק מצורת הבית, שאין שלימות צורת הבית אלא בהיות הכלים בתוכו, הלכך עשיית הבית והכלים מצוה אחת היא.

והוכיח הגר"ח ממה שאמרו (בתוספתא מנחות ו ובירושלמי שקלים ד, ב) לרבי מאיר, השלחן והמנורה והמזבחות והפרוכת מעכבים את הקרבנות, והיינו מפני שהכלים מהוים חלק מצורת הבית. ואפילו לחכמים החולקים וסוברים שאין הכלים מעכבים את הקרבנות, אמר הגר"ח דלא פליגי אלא לענין דיעבד אבל לכתחילה מודים שנצרכים לצורת הבנין. אכן מדברי המאירי (בשקלים) מוכח טפי, דהא דלחכמים אין הכלים מעכבים, היינו משום דס"ל כמאן דאמר מקריבים אעפ"י שאין בית, ומחלוקתם תלויה במחלוקת ר"א ור"י אם מקריבים בלא

ז י"ל דאילו רש"י לשיטתו בפסחים (לח): שהיה בנוב בנין של אבנים, וע"כ מסתבר לשיטתו שה'מנוחה' תלויה בארון ולא בבנין. וע' גם רש"י מנחות כה. דבנוב וגבעון לא היו קלעים.

[והרמב"ם בפיה"מ והתו"י ביומא שנקטו שהיה שם אהל בלבד, מקורם בסדר עולם. וכן יש לדייק ברמב"ן תבוא כו, ב. ובשפ"א בזבחים קיח: הקשה על לשון הרמב"ם ריש הל' בית הבחירה גבי נוב וגבעון 'בנו שם מקדש' ולא כתב שהעמידו שם המשכן שבמדבר כמו שכתב בגלגל. ויתכן שבנוב וגבעון לא בנו אותו משכן ממש. ומה שקרא לו 'מקדש' משום דמשכן נמי איקרי כן. אמנם בפיה"מ להרמב"ם איתא שהיה זה אותו משכן שבמדבר].

ח וכ"כ בשפ"א שם, ופירש בזה למ"ד זו וזו שילה, מנלן דבנוב וגבעון הותרו והרי לא חילקן הכתוב את שילה וירושלם - אלא דלמאי דמסיק 'מנוחה' זו מנוחת הארון י"ל שזוהו הטעם לכו"ע, הלכך לא נאסרו במות אלא כשהארון בתוכו.

כתב שעיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה, ושם ידבר עם משה ויצוה את בני ישראל]. ומלמדנו בזה שמהות המקדש הוא להיות 'בית לה', ומעשיו ושימושיו של הבית הזה הוא להקריב בו קרבנות ולחוג אליו. אמנם מהו הביטוי המעשי של 'בית לה' - בית שהארון עם לוחות הברית מונחים בו, וכמפורש בדברי הימים (א-כח, ב): 'בית מנוחה לארון ברית ה' - הרי זוהי מהותו של הבית. וכן המשכן נקרא 'משכן העדות' ו'משכן לאהל העדת' - מפני שהוא משכן לארון שבו לוחות העדות, כמו שפירשו הראשונים (רש"י בהעלתך ט, טו; ראב"ע ריש פקודי). וכמו שפירש המש"ח (ריש פקודי) את הכתוב 'אלה פקודי המשכן משכן העדת' - שהארון מוכרח להיות בו העדות (כדבריו בפרשת תרומה הנ"ל), והמשכן נחשב לאהל מועד' לאסור הבמות רק כשיש בו ארון (כדבריו בפרשת ראה הנ"ל עפ"י התוספתא), וזה שאמר שדין משכן יש לו רק כשהוא משכן העדות, שהעדות נתונה בו. עכ"ד.

ובן הביא המש"ח (ראה יב, ה) מסוף ספר יהושע ז'יאסוף יהושע את כל שבטי ישראל שכמה וגו' ויתיצבו לפני האלקים וגו' ויקימה שם תחת האלה אשר במקדש ה' ופרש"י לפי שהביאו שם הארון כמו שנאמר למעלה ויתיצבו לפני האלקים".

וזהו שכתוב בענין איסור הבמות (ראה): 'כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם - לשכנו תדרשו ובאת שמה וגו' והיה המקום אשר יבחר ה' אליו לשכן שמו שם - שמה תביאו וגו'. שימת והשכנת שמו היינו לוחות הברית המונחים בו, וכמו שפירש הנצי"ב שם, שבנוב וגבעון לא היתה השראת שמו שם שהרי לא היה הארון שם, לכך הבמות היו מותרות אז. וכן לשון הכתוב ביהושע 'ארון הברית אדון כל הארץ', הרי שנקרא עליו שם ה', והיינו מפני שעיקר הווייתו הוא הלוחות שבתוכו".

ובן אמרו בבמד"ר (ד, יח) 'וכלה אהרן ובניו לכסת את הקדש' - זה הארון, 'ואת כל כלי הקדש' - אלו שלחן ומנורה ושני מזבחות וכל כליהן".¹⁰ הרי מבואר מכל זה שהארון מהוה את החפצא ד'מקדש', להיות בית ה', והוא הוא עיקר הבית לשכינה, ואילו המזבחות השלחן והמנורה הם הכלים המשמשים בבית. וכדברי הרמב"ם ששימוש הבית הוא להיות מוכן להקריב בו קרבנות. ודברנו עוד בענין זה במק"א".

ואם כן הרי ברור שבעשיית הארון מתקיימת מצות 'ועשו לי מקדש' שהרי הוא הוא עיקר המקדש.

והרי זהו הבאור בשיטת המאירי והמש"ח שהיות הארון במקומו הוא סיבה לאיסור הבמות, כי עי"כ נעשה המקום 'בית ה' וכיון שכן

יג וכן כתיב בפלשתים, בשמעם שארון האלקים בא למחנה (ש"א ד): 'איראו הפלשתים כי אמרו בא אלקים אל המחנה' וגו', ואף שהכתוב מתאר מה היה בפיהם אבל מסתבר שלא היה מכנה הכתוב דבר שאינו, ובפשוטו ודאי זהו שם קודש.

יד וכדאמרינן (בסוטה מב) כי ה' אלקים ההולך עמכם להלחם לכם וגו' - זה מחנה הארון. וכל כך למה - מפני שהשם וכל כינויו מונחין בארון. והיינו דכתיב (ש"ב ו) 'ארון האלקים אשר נקרא שם שם ה' צ' ישב הכרבים עליו'.

טו וכן פירש ראב"ע בפשוטו של מקרא 'מקדש הקודש' - הארון. ונראה שזהו פשט הכתוב דברי הימים (א-כח, ב) 'ראה עתה כי ה' בחר בך לבנות בית למקדש' - בית לארון וללוחות הברית. [ואין רחוק לומר שכן משמעות לשון חכמים 'בית המקדש' - בית ללוחות, על משקל 'משכן העדות']. ואפשר שזהו פירוש הכתוב בעבודת יוה"כ 'וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר'. 'מקדש הקדש' - הארון, בהזאות דבין הבדים. 'ואת אהל מועד' בהזאות דפרוכת, 'ואת המזבח' - במתנותיו.

טז שיעור סא, ו-ז בענין משא הארון.

וא"כ כשהמנורה ניתנת 'נוכח השלחן' היינו שלחן ערוך, שרק כך שלמות צורת השלחן.¹²

והראינו במקומות אחרים ענין זה בהרחבה בפרטי דיני הכלים, לענין המזבח והכבש והמנורה.¹³ ועוד.

[בגדר מצות ארון העדות בבית; 'מקום הארון']

ד והנה לענין ארון העדות שבמקדש יש לעיין האם גדרו ככלי המקדש אם לאו, ולכאורה יש בזה סתירה; מחד גיסא לא מנה הרמב"ם מצוה נפרדת לארון, ומזה היה נראה לכאורה שהוא כלול בחלקי המקדש כשאר הכלים. לעומת זאת כשמונה שם את הכלים (בפרק א ה"ו) לא מנה אלא שבעה כלים ולא הזכיר הארון. ומפורש במדרש הגדול (שדבריו תואמים בכ"מ לדברי הרמב"ם): 'ועושיין בו שבעה כלים; מזבח וכבש לעלות בו וכיור וכנו לקדש ממנו ומזבח הקטורת ומנורה ושלחן - אבל הארון הרי הוא ללוחות ואינו מכלי המקדש'.

ועיקר דבר זה שהארון מהוה מקום הנחת הלוחות ואינו דבר לעצמו, מפורש גם בדברי האחרונים שביארו בזה מדוע לא היה ארון בבית שני - מפני שלא היו שם לוחות, שגונן יאשיהו המלך, הלכך אין דין ארון בלא לוחות (עפ"י מנחת חינוך צח; רש"ש יומא נג. משך חכמה תרומה; הגר"ז עקב), וכבר קדם בזה המהר"ל בגור אריה, על שאלת רש"י (תרומה כה, כא) למה נכפל הציווי על נתינת הלוחות בארון, בסוף הציווי על עשיית הארון ובסוף עשיית הכפורת - ותידן המהר"ל לומר ששנה עליו הכתוב לעכב, שבלא לוחות אין לו דין ארון. ויתכן שזה נכלל בדברי רש"י בתירוץ, שבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה העדות לתוכו ואח"כ יתן הכפורת עליו. ולכאורה פשוט הדבר מצד המציאות, דמהי תיתי שיהפוך הסדר ליתן תחילה כפורת, ומה ענין לצוות על זה. אך אפשר שכוונת רש"י שבא ללמדנו דינא, כי מצות הכפורת להינתן על 'הארון' ושלמות הארון הוא רק כאשר הלוחות בתוכו, כי זו כל מהותו וענינו, שהוא מקום הלוחות (ע' תורת משה להחת"ס).¹³

ואכן בפלוגתא דר"מ וחכמים הנ"ל אם הכלים מעכבים את הקרבנות, לא הוזכר הארון, כי לכו"ע אין הארון מעכב את הקרבנות, ובית שני יוכיח שלא היה בו ארון. ומזה נראה שאין הארון בכלל כלי המקדש אלא מקום ללוחות גרידא, ובאין לוחות אין ארון. אלא שא"כ צריך באור מדוע לא נמנית עשיית הארון כמצוה לעצמה שהרי אינו מכלל הכלים. ועל כרחנו לומר שכלול הוא במצות 'ועשו לי מקדש' הגם שאינו כלי המקדש.

ובאור הדבר הוא שלשיטת הרמב"ם הארון אכן אינו מכלי המקדש אלא מהוה את עיקר מהות המקדש, דהנה פתח הרמב"ם הלכות בית הבחירה מצות עשה לעשות בית לה', מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה [והרמב"ן (ריש תרומה)

ט ואולם ברמב"ן (פקודי מ, יז) מבואר שערכו הלחם והדליקו נרות רק לאחר שהוקם כל המשכן ונמשח הוא וכל כליו. ויתכן שהרמב"ן הולך לשיטתו שמצות עשיית הכלים נפרדת מעשיית הבית, ואינם נידונים כתבנית הבית אלא משמשי עבודה, אבל להרמב"ם שפיר יש לפרש פשט המקראות כסדרם.

י בשיעור מה.

יא שיעור קמא.

יב וזה שכתוב (תשא) 'ראה קראתי בשם וגו' את אהל מועד ואת הארון לעדת ואת הכפרת אשר עליו ואת כל כלי האהל, ואת השלחן ואת כליו ואת המנורה הטהרה וגו' - רק בארון הזכיר תפקידו, כי שמו עליו רק בהיותו 'ארון לעדות'. [ולפי האמור בפנים להלן נראה ד'לעדות' קאי נמי אאהל מועד הכתוב קודם, שהאהל והארון כל מהותם וענינם להוות מקום ללוחות העדות].

נאסרים הבמות מכל שאר המקומות. ומתוך כך נפתח הפתח לעמוד גם על שיטת הרמב"ם שהארון במקומו אינו אלא סימן אבל עיקר הטעם הוא מפני היותו 'בית', שעל כן בשילה נאסרו הבמות הגם שלא היה הארון במקומו; -

דהנה יש לשאול אם הארון מהוה את עיקר חלות שם הבית, היאך נהגו כל דיני הבית בבית-שני שלא היה שם ארון מונח במקומו. אך התירוץ הוא על פי המבואר בגמרא מנחות (כז:): דפריך גבי הזאות דיוהכ"פ דכתיב בהו 'אל פני הכפרת', אלא מקדש שני דלא הוה ארון וכפורת ה"נ דלא עביד הזאות - אמר רבה בר עולא אמר קרא 'וכפר את מקדש הקדש' - מקום המקודש לקודש. פרש"י 'קודש' - ארון, על מקום הארון מזה אפילו ליכא ארון. הרי שאעפ"י הארון לא היה שם מ"מ 'מקום ארון' היה, ועליו היו מזים. וכמו שכתב הרמב"ם (רפ"ד מהל' בית הבחירה) שבעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה [וע' יומא נב-נד פלוגתא דתנאי אם הארון נגנוז במקומו או במקום אחר]. וכתבו הגר"ח (סטנטסיל 'בענין אבן השתיה') והגרמ"ש (במש"ח, הפטרה לפקודי) ששלמה המלך קידש את המקום המסויים להיות מקום ארון, וזוה פירש במש"ח הכתוב בתפילת שלמה 'ואבנה הבית וגו' ואשם שם מקום לארון אשר שם ברית ה' וגו' - שכיוון שלמה לקדש את מקום הארון שיתקדש בקדושת הארון לענין קטורת והזאות דיוהכ"פ. ומובן א"כ שגם כשהארון אינו מונח שם בפועל, מקומו נתקדש ונבחר לעולם ועד [וכמש"כ הנצי"ב (ראה) על 'המקום אשר יבחר ה' לשום את שמו שם' היינו הארון - הרי נאמרה 'בחירה' על מקום הארון].

וזוה שכתב בספר זוהר הרקיע שאף בבית שני היה הארון אלא שנגנוז. ופירוש דבריו שהואיל והמקום נבחר ונתקדש למקום הארון, הרי חשיב שהיה שם 'ארון'. ומובן דלא דמי לכלים שתכליתם השימוש בפועל לעבודה, הלכך מציאותם בפועל מעכבת כמבואר בתוספתא ובירושלמי, משא"כ הארון שאינו כלי לעבודה אלא לקבוע החפצא דבית כמקום מנוחה לארון ברית ה', לפיכך אם אך יש שם 'מקום הארון' הרי הוא בכלל מקום בית מנוחה לארון ברית ה'.

ובזה ניחא קושית רעק"א (בשו"ת חת"ס יו"ד קלו) היאך קיימו בבית שני מצות ועשו לי מקדש והרי לא היה שם ארון - אך כיון שנבחר ונתקדש מקום הארון להיות כארון, נתקיימה בכך המצוה.

ובזה יש ליתן טעם במה שהעיר המלבי"ם (במלכים-א ח) על שינוי סדר הכנסת הארון והכלים במשכן ובמקדש, שבמשכן הכניס משה רבינו הארון תחילה ואח"כ שאר הכלים ואילו בבית המקדש הכניס שלמה את הארון לבסוף - ולפי האמור י"ל שבמדבר שלא היתה שם קדושת מקום מסוים, הרי ללא הארון לא חשיב 'מקדש' ובית לה' כלל, לכך הכניס תחילה את הארון ובכך חל שם מקדש לה' ורק אז יש להכניס בו הכלים, שהכלים אינם קודמים ל'בית'. לעומת זאת בבית עולמים שכבר היתה בחירה על מקום הבית והארון, הרי שם 'בית ה'" עליו אף בלא הארון עצמו, ולכן הסדר הנכון הוא להכניס תחילה הכלים המשמשים ורק אז להכניס הארון עם הלוחות, כמשל מנהג הדיוט המכניס תחילה את כליו לבית ואז נכנס לדור בתוכו.

[בחירת 'מקום' אינה אלא במקדש ולא בשילה, משא"כ בחירת ה'בית']

ה) והנה הראה הגרי"ז בספרו (במכתב שם) שגם על מקום המזבח החיצון יש בחירה, והוא שכתב הרמב"ם (רפ"ב מהל' בית הבחירה) המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם שנאמר

זה מזבח לעולה לישראל, ובמקום המזבח נעקד יצחק אבינו כו' ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה, והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא, ומשם נברא וכו'. וברור שבחירה זו לא היתה אלא במקום המזבח שבהר המוריה, ששם היו בו כל אלו, ולא במזבח שבשילה. וזוה תובן גרסתנו בגמרא במכות (יב.), דדוקא מזבח בית עולמים קולט ולא מזבח שבשילה [ורש"י שינה הגירסה אבל בריטב"א שם הגירסה כלפנינו, וכך הביא הר"ח מהירושלמי, וכ"מ ברמב"ם פ"ה מהל' רוצח]. והיינו טעמא, כי הקליטה תלויה במקום, שהמקום הוא הקולט, הלכך רק בבית עולמים שהיתה בחירה על מקום המזבח - המזבח קולט, לא בשילה שלא נבחר אותו מקום.

ועוד, הלא איכא למ"ד (שם) שמזבח שבשילה לא היה בחלקו של בנימין אלא של יוסף, והרי כבר כתב הגרי"ז שם עפ"י רש"י (ראה יב,יד) שדין 'חלקו של טורף' שנאמר על המזבח, הוא משום הך דין בחירת-מקום של מקום המזבח. וא"כ הרי מוכח מזה שבשילה לא היתה בחירת מקום למזבח. וע"ע בענין זה בשיעור בענין כבש המזבח".

ואם כן הרי נראה מכאן ללמוד על הכלל כולו; לא רק לגבי המזבח לא היתה בחירת מקום בשילה אלא כמו כן על מקום המקדש לא היתה בחירה אלא בבית עולמים, ומה שדרשו בכ"מ על 'בחירה' אף במשכן שילה, היינו בחירת הבנין בלבד, להיות בית מנוחה לארון, אבל לא בחירת המקום. וזו הסיבה שלא היתה נחלת עולמים אלא מנוחה זמנית, מאחר והבית הוא שנבחר ולא המקום, הלכך חרב הבית בטלה הבחירה.

והוא הענין שנקרא משכן שילה בית ונקרא אהל, ופירש מהרש"א (בח"א זבחים קיח.) דבהני קראי דמשתעי בקימו קראו 'בית ה'" והיכא דמשתעי בחרבנו קראו 'אהל' שהוא בנין עראי". ולדרכנו יתפרש שכל עוד הוא בבנינו יש בחירה על הבית, אבל בחרבנו חזר להיות 'אהל', כי על המקום לא היתה בחירה. וזה ענין הכתוב (תהלים עח) 'זימאס באהל יוסף בשבט אפרים לא בחר, ויבחר את שבט יהודה את הר ציון אשר אהב' - שבשבט אפרים אין בחירה על המקום כשבט יהודה. וכן כתיב (מ"א ח) מן היום אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם, ואבחר בדוד להיות על עמי ישראל, ופירש הרד"ק כי לא הודעתי בחירתו בירושלם עד שבחרתי בדוד להיות על עמי ישראל והראתי לו המקום הנבחר בירושלם - הרי שבחירה 'בעיר' כלומר במקום, לא היתה אלא בירושלם.

וייש להוכיח חילוק זה מדברי הגרי"ז (בהל' בית הבחירה), דהנה נחלקו תנאים (ביומא יב. ועוד) אם ירושלם נתחלקה לשבטים אם לאו, ומבואר בגמרא (זבחים קטז: וערש"י יומא יב.) שאף למ"ד נתחלקה [והיתה בחלקו של יהודה ובנימין] מ"מ דוד קנה את מקום המקדש מכספים שגבה מכל השבטים. וביאר הגרי"ז דמאי נפ"מ אם מעיקרא

זו שיעור מהו,.

יח וילה"ק מדכתיב בני עלי 'אשר ישכנן את הנשים הצבאות פתח אהל מועד'. ונראה שעיקר שמו 'אהל' או 'משכן' אלא שדרשו מדקראו הכתוב גם 'בית ה' שדומה הוא קצת לבית. ומקרא מלא הוא (בש"ב ז, וברש"י) 'כי לא ישבתי בבית למיזם העלתי את בני ישראל ממצרים ועד היום הזה ואהיה מתהלך באהל ובמשכן'. ועפ"י פשט 'בית ה...' בסמיכות אינו מורה על בית דוקא אלא על כל מקום המשמש ומכיל דבר מה, כמו 'בתים לבריהים' 'בית הדשן', ורק 'בית' שתמא מורה על בית ממש, ובשילה כתיב 'בית ה'" אבל לא 'בית' סתם.

לא נתחלקה או נתחלקה וחזרו וקנאוה כולם, והלא סוף דבר שייכת לכולם - אלא ששני דינים נפרדים הם, נחלת המקום וקנין הבנין; כלפי נחלת המקום נחלקו האם ירושלם היא נחלת שבט מסויים [מאחד שבטיך] או נחלת כל השבטים [מכל שבטיכם]. ואולם ישנו דין נוסף שהבנין יהא שייך מבחינה ממונית לכלל ישראל, כמו כלי השרת וקרבות הציבור שצריכים לבוא משל ציבור. על כל הוצרך דוד לקנות את המקום מכסף כלל הציבור כדי שהבעלות על הבית תהיה לכולם, הגם שהוא עומד על נחלת שבט אחד. והנה איכא למ"ד בספרי ש'אחד שבטיך' קאי על משכן שילה [שעמד בנחלת יוסף או בנימין. ע' זבחים קיח] ואילו 'מכל שבטיכם' קאי על המקדש שבירושלם שלא נתחלק לשבטים - הרי שלפי דעה זו יש חילוק בשילה בין המקום לבנין, שהמקום מנחלת שבט אחד ואילו הבנין שייך לכל ישראל, שלא כמקדש שאף המקום הוא נחלת כלל השבטים. והיינו משום שבמקדש אף המקום גופא נבחר להיות 'נחלה' לבית ה', הלכך מעיקרא לא נתחלק לשבטים, ואילו בשילה רק הבית נבחר ולא המקום^ט, הלכך יכול להיות נחלת שבט אחד.

ומופיעם לפי זה מדוע נקראת שילה 'מנוחה' וירושלם 'נחלה', כי שילה אינה מקום נבחר מצד עצמו אלא מקום מנוחה לארון ברית ה', הלכך אין המקום עצמו 'נחלה'.

ובזה מתחוויר ענין הממוצע שבשילה ומתישבות כל הסתירות, כי לעולם היתה 'בחירה' בשילה כפי שדרשו בספרי, אבל רק כלפי הבנין ולא כלפי המקום עצמו, ומצד בחירת הבנין נקרא 'בית המקדש' (בשבלי הלקט הנ"ל) ועל כן היה בנין אבנים מלמטה שלא כמשכן שבמדבר שלא היתה בו אלא קדושת מחיצות, ואילו כאן הבית המסויים נבחר [ועל כן מוצאים מושג 'חורבן' בשילה (ע' מגילה טז. ובמהר"ץ חיות), אחר שהבית שנבחר נחרב, שלא כמשכן שבמדבר ובנוב וגבעון שאין בהם 'חורבן' כי כל מציאותם הוא העמדה זמנית של משכן הנעתק ממקום למקום. וכמוש"כ במש"ח שלכן במשכן לא שייך דינא דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו, כי במשכן לא היתה קדושת מקום אלא קדושת מחיצות, ומשא"כ במשכן שילה הוכיח הגרי"ז (שם בהל' בהב"ח) מהתוס' בשבועות טו [ובמהרש"א שם] דהיתה קדושת מקום כל עוד המשכן קיים, שלא ככנוב וגבעון]. ואולם בחירת מקום לא היתה שם, ועל כן היו יריעות מלמעלה להורות כי מקום משכן זה זמני, ואינו אלא 'אהל'.

ונמצא שיש מעלה מסוימת במשכן שילה על משכן שבמדבר מצד בחירת ה'בית' למקדש, ומעלה זו שייכת רק לאחר ש'הכניסנו לארץ ישראל' ובאו אל המנוחה. מאידך יש מעלה נוספת ב'בית הבחירה' שבירושלם, שהמקום עצמו נבחר ל'נחלה', שאף אם הבנין חרב אבל בחירת המקום קיימת לעולם, כנחלה שאינה פוסקת.

יט ומאי דכתיב 'כי אם במקום אשר יבחר ה' באחד שבטיך' דקאי למ"ד על שילה, הכוונה שהמקום נבחר לבנות בו בית אבל אין שם בחירת מקום כשלעצמו.

